

RAYMAN KATALIN

1912–2011

A legzárkózottabb ember volt, akit valaha ismertem. Három vagy négy évig ugyanabban a szerkesztőségi szobában dolgoztunk; volt, hogy órákig némán hajoltunk a kézirat fölé, és csak akkor rezzentünk meg, ha szólt a telefon, vagy nyílt az ajtó. Azt gondoltam, nem nagyon nőies. Szoknya-blúzban, kötött kabátban, lapos túracipőben járt; beszéltek, hogy hétvégén hosszan gyalogol a hegyekben.

A háta mögött borzongó tisztelettel beszéltek róla. Tudni lehetett, hogy első férjét megölték a háború alatt, s néhány évvel később második férjét a halálba hajszolták. Fiatalon Párizsban élt, s mintha párizsi szerelme is tragédiába torkollott volna. A halál iszamos sűrűje a jelenlétébe ivódott; hogy lehetett volna „beszélgetni” erről, ki bírt volna belefogni a beszélgetésbe?

És mégis, sokan keresték a társaságát. Ha megszólalt, halk volt és megnyerő; remek humorú és mindig egyenes. A *Nagyvilág* olvasó-szerkesztői többnyire jól képzett szakemberek voltak; a nagy műveltségű Nemes László után a nagy műveltségű Raýman Katalin. Engem afroázsiai rovatvezetőként alkalmazott a főszerkesztő, a máig felejthetetlen és méltatlanul elfelejtett Kéry László. Valami sajátos légkör vett körül, valami egértapintású kimondatlanság. Nem értettem. Egyszer a szobánkban Katalin fölhajolt a némaságból, és azt mondta: – Ne dolgozz annyit. Még Párizsból is hallottam, hogy gyengül a színvonalunk. Minél kevesebbet dolgozol, annál jobb lesz a lap. – Ebből a három éles mondatból tudtam meg, hogy a kollégáknak nem velem van bajuk, hanem a rovatommal. Nem sokkal ezután a nigériai Wole Soyinka megkapta a Nobel-díjat. Ami persze nem mindig bizonyíték. A beszélgetést később nem folytattuk.

Nem szerettem, ha becézik, mindenki Katalinnak szólította, csak szigligeti üdülőtársai, barátai, Székely Magdi és Takács Márta hívták Katóknak, mintha a messi múltba nyúlónának vissza. Magdi a hosszú gyalogtúrákra, a hegyekbe is elkísérte. Katalin lefényképezte az évszakokat ezeken az utakon, különösen a téli és a kora tavaszi tájat kedvelte, a faágakat, a bomló növények mértanát, a havas épületek ablakait.

Ezek a fényképek – amelyekből kiállítás is nyílt egyszer egy kis budai galériában – mintha illusztrálták volna a szövegeket, Katalin fordításait, a regényeket, az esszéket, a novellákat. Németből és franciából fordított. Találomra kikapok egy részt Marguerite Yourcenar *ÉN SZÉP KASTÉLYOM* című kötetének egyik esszéremekléseiből (ÜNNEPEK AZ ÉVEK KÖRFORGÁSÁBAN; HALOTTAK NAPJA), a fordítás Raýman Katalin munkája:

„...Ebben a nagy országban, amely materialistának hiszi magát, az őszi karneváli vámpírok, kísértetek és csontvázak nem tudják, mik ők voltaképpen: a holtak elszabadult lelkei, amelyeket ugyan megajándékoznak a hozzátartozók, de azután félve és gúnyolódva visszakergetik őket sírjukba. A rítusok és maskarák erősebbek, mint mi.”

A legkedvesebb fotóm, amit Katalin készített, úgy a nyolcvanas évek derekán, egy padlásablak téglalapja a szigligeti alkotóház belső udvara fölött; az ablak körül hó, az ablakban három szál égő gyertya. Karácsony táján vette föl Katalin ezt a képet. Utána néhány hónappal történt, április lehetett, hogy a szerkesztőségben Katalin váratlanul hozzám fordult, és azt kérdezte: – Milyen márkájú szájrúzszt használsz? – Csodálkoztam, de megmondtam. Katalin elpirult. – Tudod, jön valaki Párizsból. Ne szólj róla senkinek.

Nem szóltam. A rítusok és maskarák erősebbek, mint a halál. Akkor szerettem meg Rayman Katalint.

Gergely Ágnes